

שתי מתנות מנוגדות שנתן אליעזר לרבקה

"בקע משקלו" - דבר אחד שנבקע לשנים "שני צמידים" - מחברים דברים נפרדים

כי אי אפשר להשיג רק חצי תאוותו, כמאמרם (קהלת רבה א לב): "אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו", כי אם יש לו מאה הוא רוצה מאתיים, ואם יש לו מאתיים הוא רוצה ארבע מאות. זאת ועוד, שתאוות וקנאת הממון גורם פירוד בין אדם לחבירו בבחינת "בקע".

אך לעומת זה לדבוק בעסק התורה וקיום המצוות שהן בבחינת "שני צמידים", כי הן מחברות בין שומרי תורה ומצוות כמו שכתוב (תהלים קיט קסה): "שלום רב לאוהבי תורתך". נמצא כי בשתי המתנות הללו ביקש אליעזר ללמד את רבקה באיזה בית היא עומדת להיכנס, בית שבורחים מהרדיפה אחרי ממון שהוא בבחינת "בקע", אך לעומת זה עוסקים בתורה ומצוות שהן בבחינת "שני צמידים". והנה דברי ה"כלי יקר" בלשון קדשו:

"כי קנין הכסף תמיד בקוע לחצאין, כי (קהלת רבה א לב) אין אדם נפטר מן העולם וחצי תאוותו בידו, יש בידו מנה מתאוה למאתים, כי על כן נקרא ממון, כי הנגלה החצי מן הנסתר כשתכתוב מ"ם מ"ם ו"ו נו"ן, רמז אם יש בידו מ' זוז הוא מתאוה עוד מ' וכן כולם. אבל קנין התורה כולו צמוד ומחובר ומרבה השלום לחבר שנים הנפרדים, כמו שכתוב (תהלים קיט קסה) שלום רב לאוהבי תורתך.

ובשעת פטירתו אין מלוין לו לאדם כי אם תורה ומעשים טובים, ומלוין היינו לשון חיבור וצמיד, ואם כן הממון נרמז

שתי מתנות עם משמעות סותרות

פתח דברינו יאיר לבאר הענין בזה על פי מה שהעיר ה"כלי יקר" הערה יקרה, כי כאשר נתבונן בשתי המתנות שהעניק אליעזר לרבקה, נראה שטמונות בהן שתי משמעות סותרות. הא כיצד, המתנה הראשונה "בקע משקלו" הוא מחצית השקל, כמו שכתוב (שמות לח כו): "בקע לגולגולת מחצית השקל". ופירש רש"י: "בקע הוא שם משקל של מחצית השקל". והנה הטעם שנקרא "בקע" הוא מלשון "בקיעה", כמו שכתב ה"חזקוני" (שם): "בקע לגולגולת מחצית השקל - כשיבוקע השקל הרי הוא לחצאין".

נמצא כי המתנה הראשונה "בקע משקלו", מבטאת מצב של דבר שלם שנבקע לשנים, ואילו המתנה השניה: "שני צמידים" מבטאת את ההיפך, שני דברים נפרדים שנצמידים ומתחברים יחד. וזהו שכתב ה"כלי יקר": "ואם תדקדק בלשון צמידים ובלשון בקע, תמצא שהם שני הפכים, כי בקע הוא דבר אחד שנבקע לשנים, ושני צמידים היינו שני דברים נפרדים יהיו צמודים ומחוברים".

ומבאר ה"כלי יקר" כי בכך ביקש אליעזר ללמד לרבקה, את השקפת החיים התורנית בביתו של אברהם ויצחק בנו שעתיד להיות בעלה, מצד אחד למאוס ברדיפה המתמדת אחר בצע כסף, שהוא מוגדר בבחינת "בקע" מלשון בקיעה,

בפרשתנו פרשת חיי שרה אנו למדים על המתנות שהעניק אליעזר לרבקה, אחרי שנתמלאו אצלה כל הסימנים שהציב לעצמו (בראשית כד יד): "והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה, ואמרה שתה וגם גמליך אשקה, אותה הוכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני". וכאשר ראה כי ה' הצליח את דרכו (שם שם כב): "ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות, ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם".

ידוע כי אליעזר עבד אברהם לא היה אדם פשוט אלא גדול בתורה, כמו שהעיד עליו אברהם אדונו באמרו להקב"ה (בראשית טו ב): "ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר". ופירש רש"י מה שדרשו על כך בגמרא (יומא כח:): "שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים". הנה כי כן מוטלת עלינו חובת הביאור, מה ראה אליעזר על ככה לבחור דוקא בשתי מתנות אלו.

והנה רש"י מפרש בשם המדרש (ב"ר ס ו): "בקע, רמז לשקלי ישראל בקע לגולגולת. ושני צמידים, רמז לשני לוחות מצומדות. עשרה זהב משקלם, רמז לעשרת הדברות שבהן". אולם כבר נתייגעו המפרשים להבין, בשלמא מה שנתן לה המתנה השניה מבואר היטב, שביקש לרמז לה בכך על עשרת הדברות שורש התורה שקיבלו ישראל בהר סיני, אולם מדוע רמז לה במתנה הראשונה על מחצית השקל.

**כלי יקר: אליעזר נתן לרבקה שתי מתנות הפכיות:
"בקע" מלשון בקיעה וניתוק, "צמידים" מלשון התחברות והיצמדות**

**אליעזר רמז לרבקה, כי אם רצונה להיצמד בזרעו של אברהם,
עליה לבקוע עצמה ולהתנתק מבית אביה**

**ביאור דברי האבן עזרא: "ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ,
כי בת פלוני לפלוני בארץ מן השמים והוא סוד"**

**ישוב קושיית המהר"ל: איך משווים חז"ל "זיווגו של אדם" שהוא חיבור
ל"קריעת ים סוף" שהיא פילוג**

**"בת פלוני לפלוני בארץ
מן השמים והוא סוד"**

בדרך זו במסילה נעלה לבאר ביתר עמקות, הלקח הנשגב שביקש אליעזר העבד הנאמן ללמד את רבקה בשתי המתנות הסותרות שנתן לה, בהקדם לבאר דבריו הסתומים של ה"אבן עזרא" בפרשתנו על הפסוק שאמר אברהם לאליעזר (בראשית כד ג): "ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרב". וכתב על זה ה"אבן עזרא" דבר פלא: "וטעם אלקי השמים ואלקי הארץ במקום הזה, כי בת פלוני לפלוני בארץ מן השמים והוא סוד". וצריך ביאור להבין כוונתו.

בדרך הפשט אפשר לפרש כוונת ה"אבן עזרא", שרצונו ליישב בזה מה שדקדק רש"י בפסוק (שם כד ז): "ה' אלקי השמים אשר לקחני מבית אבי", למה לא אמר גם שם "ואלקי הארץ", כמו שאמר לעיל: "ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ". וזהו שכתב: "וטעם אלקי השמים ואלקי הארץ במקום הזה", כלומר למה הזכיר דוקא כאן "ואלקי הארץ". ועל זה מתרץ: "כי בת פלוני לפלוני בארץ מן השמים", כמבואר בגמרא (סוטה ב.): "ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני".

תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו". זאת ועוד, שהתורה היא בבחינת ממוצע לקשר בין הקב"ה עם ישראל, כמבואר בזוהר הקדוש (פרשת אחרי עג.ג): "ג' דרגין אינון מתקשרין דא בדא, קוב"ה אורייתא וישראל" – ג' דרגות הן מתקשרות זו עם זו, הקב"ה התורה וישראל.

הנה כי כן מבואר היטב הלקח שנתכוון אליעזר ללמד את רבקה בשתי המתנות שנתן לה, מתנה אחת "בקע משקלו" שהוא מחצית השקל, כדי לרמז לה על הסכנה הגדולה של הרדיפה אחרי בצע כסף שמפריד את האדם מבוראו, ומתנה שניה "שני צמידים" לרמז על עסק התורה וקיום המצוות המחברים ומצמידים את האדם עם הקב"ה.

ויש להעיר כי אם בדרכו של ה"כלי יקר" עסקינו, יונעם לבאר ענין שתי המתנות שנתן אליעזר לרבקה שביקש לרמז לה בכך, כי אם רצונה להיכנס בביתו של אברהם אבינו עליה לעשות שתי פעולות הפוכות, פעולה אחת בבחינת "בקע" – להתנתק לגמרי מבית אביה שהיו רשעים, פעולה שניה בבחינת "שני צמידים" – להתחבר התחברות כפולה עם ביתו של אברהם בגשמיות וברוחניות, בגשמיות על ידי הנישואין ליצחק וברוחניות על ידי הקבלה לקיים כל מצוות התורה.

בבקע, כי לעולם אין ביד האדם כי אם החצי, והמצוה שני צמידים כי אדרבה מצוה גוררת עוד מצוה שלימה, והממון על פיו יהיה כל ריב וכל נגע ובין אחים יפריד, והתורה כל נתיבותיה שלום, והממון נפרד ובקוע מן האדם ואינו מלווה אותו, וקנין התורה הוא ילוונו בכל עמלו".

**ממון עלול להפריד את האדם מהקב"ה
לעומת זה התורה מחברת אותו**

על פי קו דרכו של "הכלי יקר" יתכן לבאר כוונת אליעזר, שנתן לרבקה שתי מתנות שיש בהן משמעות סותרות – "בקע" שהוא בקיעה והתפרדות לעומת "צמידים" שהוא התחברות, כדי ללמדה השקפת החיים בביתו של אברהם וזרעו, על פי הידוע כי הרדיפה אחרי הכסף והרכוש גורמת לאדם להתנתק מהקב"ה כמו שכתוב (דברים ח יא):

"השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך... פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירביון, וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך... ואמרת בלבבך כוחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל".

יומתק להבין בזה מה שצוה הקב"ה בפרשת כי תשא (שמות ל ג): "זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש... העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם". כדי ללמדנו ולהזכירנו בכך את הסכנה הגדולה שיש ברדיפה אחרי הממון, שהוא בבחינת "מחצית השקל" המפריד את האדם מאת קונו בבחינת: "ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך".

אך לעומת זה עסק התורה מחבר את האדם עם הקב"ה, כמבואר בגמרא (קידושין ל:): "כך הקב"ה אמר להם לישראל, בניי בראתי יצר הרע ובראתי לו

וצריך ביאור, הא תינח אדם הראשון שהקב"ה לקח ממנו את הצלע ובנה ממנו את אשתו חוה, בצדק היא נחשבת לאבידה שנאבדה מצלעו של האדם, אבל אצלנו שהאיש והאשה נולדים בשני גופים נפרדים, איך שייך לומר שהאשה היא אבידה. ובפשטות הכוונה בזה כמו שכתב ב"ערכי נחל" (פרשת בראשית על הפסוק ויבן ה' אלקים את הצלע):

"ואם אמר יאמר האדם, הלא ענין זה לא היה רק באדם הראשון, אבל מאז עד היום נוצר הזכר לעצמו והנקבה בפני עצמה, אף אתה אמור לו כי כל הנשמות שהיו ושעתידים להיות, כולם היו כלולים באדם הראשון נשמות זכרים ונקבות, וכאשר לוקח אחת מצלעותיו ונעשית חוה, נכללו בה כל נשמות הנקבות, ובו נשאר כל נשמות הזכרים, ולכן כל הזיווגים שבעולם כך הוא כמו באדם הראשון שהאשה נבנית מאחת מצלעותיו".

אולם נראה לבאר עוד כי דברי רבי שמעון בתלמוד שהוא התנא הגדול רשב"י, מבוססים על מה שמבואר כמה פעמים בזהר הקדוש, כי הנשמות של כל איש ואשה בהיותם למעלה טרם שירדו בעולם הזה מחוברות יחד, ואחר כך כשמגיע זמנם לרדת למטה בעולם הזה הן נפרדות כל אחת לדרכה, ואם הם זוכים מסבב הקב"ה לזווגם יחד כמבואר בזהר הקדוש (פרשת לך לך פה:):

"כד נשמתין נפקין דכר ונוקבא כדא נפקין, לבתר כיון דנחתי מתפרשן דא לסטרא דא ודא לסטרא דא, וקב"ה מזווג לון לבתר, ולא אתייהיב זווגא לאחרא אלא לקב"ה בלחודוי, דאיהו ידע זווגא דלהון לחברא לון כדקא יאות. זכאה ההוא בר נש דזכי בעובדוי ואזיל באורח קשוט, בגין דאתחבר נפש בנפש כמה דהוו מעיקרא, דהא אי זכי בעובדוי דא הוא בר נש שלים כדקא יאות".

זוהר הקדוש: נשמות איש ואשה מחוברות בעולם הנשמות טרם לידתן, אלא שבירידתן למטה הן נפרדות

ג' שלבים בקריעת ים סוף: א) בתחילה המים היו מחוברים. (ב) אחר כך נבקעו ונפרדו. ג) שוב חזרו ונתחברו

ג' שלבים בזיווגו של אדם: א) בעולם הנשמות הן יחד. (ב) ברדתן למטה הן נפרדות. ג) בנישואין הן מתאחדות שוב

כוונת התנא שהיה מרקד בשמחת נישואין בשלשה הדסים, להביע את השמחה על השלמת כל שלושת השלבים

כלומר רבי יוחנן בא ללמדנו, שלא נטעה לחשוב כי זיווגו של אדם בין איש ואשה הוא ענין טבעי, אלא כמו שקריעת ים סוף היא נס משום שהיה צריך להפריד בין הדבקים, כן זיווגו של אדם שהוא התחברות בין איש ואשה שהיו נפרדים עם תכונות שונות הוא בבחינת נס. אולם כל משכיל יבין כי דבריו הקדושים צריכים תוספת ביאור, כי אם רצה רבי יוחנן לומר שזיווגו של אדם התחברות בין איש ואשה הוא נס, מה ראה לחפש על כך השוואה מדבר שהוא היפוכו של זיווגו של אדם - מקריעת ים סוף שהיא פירוד בין הדבקים.

נשמות איש ואשה כבר נתחברו בעולם הנשמות

חשבת דרכי לברר מקחו של צדיק דברי מאורם של ישראל המהר"ל מפראג זי"ע שנתכוון לומר בזה רעיון עמוק, על פי מה ששנינו בגמרא (קידושין ב:): "תניא רבי שמעון אומר, מפני מה אמרה תורה (דברים כב יג) כי יקח איש אשה, ולא כתב כי תלקח אשה לאיש, מפני שדרכו של איש לחזר על אשה ואין דרכה של אשה לחזר על איש, משל לאדם שאבדה לו אבידה מי חוזר על מי, בעל אבידה מחזר על אבידתו". ופירש רש"י: "אבידה, אחת מצלעותיו".

הנה כי כן זהו שאמר אברהם לאליעזר: "ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ", שיכוון בשליחותו למלא רצון הקב"ה "אלקי השמים", שגזר בשמים על הזיווג הנכון שיהיה בארץ בעזרתו יתברך שהוא גם "אלקי הארץ". אך אם כוונת ה"אבן עזרא" היא רק על דבר זה, צריך ביאור מה שסיים את דבריו: "והוא סוד", על איזה סוד כוונתו, הלא לפי האמור הדברים גלויים ומבוארים בדברי חכמינו ז"ל.

לכן נראה לבאר כוונת ה"אבן עזרא" על פי מה ששנינו בגמרא בענין זיווגו של אדם (סוטה ב:): "אמר רבי יוחנן, וקשין לזווגן כקריעת ים סוף". ותמהו המפרשים, מדוע בחר רבי יוחנן להשוות זיווגו של אדם לקריעת ים סוף, הלא זיווגו של אדם וקריעת ים סוף הם שני דברים הפכיים, כי הפעולה של קריעת ים סוף היתה להפריד בין המים שהיו מחוברים תחילה, ואילו זיווגו של אדם הוא להיפך ממש לחבר בין איש ואשה שהיו נפרדים זה מזו.

וכבר הרגיש בכך המהר"ל מפראג ב"חדושי אגדות" (סוטה ב.) שמפרש את דברי רבי יוחנן בלשון קדשו: "וקשה לזווגם כקריעת ים סוף, רצונו לומר כשם שהוא פלא גדול לקרוע דבר שהוא אחד, כמו הים שהוא אחד וקשה הוא לחלק ולהפרידו לשנים, וכך הוא פלא גדול לחבר שני דברים שהם בעצמם מחולקים".

בתרגום ללשון קודש:

"כשהנשמות יוצאות זכר ונקבה ביחד יוצאות, אחר כך כיון שיורדים מתפרשים זה לצד זה וזה לצד זה, והקב"ה מזווג אותם אחר כך, ולא ניתנה הרשות לאחד לזווגם אלא הקב"ה בלבד, כי הוא יודע הזיווג שלהם לחברם כמו שראוי. אשרי אותו בן אדם שזכה במעשיו והולך בדרך אמת, משום שמתחברת נפש בנפש כמו שהיה בתחילה, שהרי אם הוא זוכה במעשיו זה הוא בן אדם שלם כראוי".

קשה זיווגו של אדם למצוא בת זוגו מעולם הנשמות

על פי האמור מבואר בזוהר הקדוש (פרשת ויגש רח.), שמטעם זה קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף כי צריך לזווגו כפי שהיו בעולם הנשמות:

"תא חזי כל זיווגין דעלמא קשין קמיה האי דרגא [מזלא עילאה], בגין דכד האי זיווגא קדישא אשתכח, כל נשמתין נפקין מגו האי מזלא לעילא... כדין פרחין נשמתין ואתייהבו כלהו כלילן דכר ונוקבא כחדא בהאי דרגא, ולבתר איהו פריש לון כל חד וחד לאתרא כדקא חזי ליה, ולבתר קשין קמי האי דרגא לחברא לון כקדמיתא, בגין דלא מתחברן בר כאינון ארחי דבר נש וכלא לעילא תליין, ועל דא קשין קמיה כקריעת ים סוף".

בתרגום ללשון קודש:

"בא וראה שכל הזיווגים של העולם קשין לפני אותה מדריגה [מזל עליון], כי כשאותו זיווג קדוש נמצא, כל הנשמות יוצאות מתוך אותו מזל עליון... אז פורחות הנשמות וניתנו כולם כלולים זכר ונקבה ביחד באותה מדריגה, ואחר כך הוא מפריד אותם כל אחד ואחד למקום כמו שראוי לו, ואחר כך קשה לפני אותה מדריגה לחברם כראוי כמו שהיו בתחילה, משום שלא מתחברים רק כדרכי בני אדם, והכל תלוי למעלה, ולכן קשה לפניו לזווגם כקריעת ים סוף".

וכן מבואר בזוהר הקדוש (פרשת תזריע מג:): "תא חזי כל רוחין דעלמא

דכר ונוקבא, וכד נפקין דכר ונוקבא נפקין ולבתר מתפרשין בארחייהו, אי זכי בר נש לבתר מזדווגי כחדא והיינו בת זוגו, ומתחברין בזווגא חד בכלא רוחא וגופא". פירוש: "בא וראה כל רוחות בעולם הם זכר ונקבה, וכשיוצאים זכר ונקבה יוצאים ואחר כך נפרדים דרכיהם, אם זוכה בן אדם אחר כך מזדווגים יחד והיא בת זוגו, ומתחברים ביזווג אחד בכל ברוח ובגוף".

הנה כי כן מבואר היטב דברי התנא רשב"י בעל הזוהר, מדוע כל אשה היא בבחינת אבידה אצל האיש, כי מאחר שלמעלה בעולם הנשמות לפני שירדו למטה כבר היו מחוברים יחד, אלא שברדתם למטה נפרדו זה מזו שפיר נחשבת האשה לאבידה.

ויש לומר שגם רש"י נתכוון לסוד זה, אלא שהיה קשה לו מדוע נחשבת האשה לאבידה של האיש עד שהוא צריך לחזר עליה, הלא מאחר ששניהם נפרדו זה מזו, נמצא שגם האיש הוא אבידה של האשה וצריכה לחזר אחריו, לכן פירש כי היות ששורש האשה הוא מן הצלע אשר לקח הקב"ה מן האדם, חזינן מזה שהאיש נחשב לעיקר והאשה לטפל, לכן נחשבת האשה לאבידה של האיש ולא להיפך.

על פי דברי הזוהר הקדוש ירווח לנו להבין ביתר שאת מה שאומר רשב"י: "שדרכו של איש לחזר על אשה... בעל אבידה מחזר על אבידתו", כי היות שצריך זכות כדי למצוא בת זוגו שכבר נתחברה עמו בעולם הנשמות, לכן צריך האיש לעשות השתדלות לחזר אחרי אבידתו, על ידי שיעסוק בתורה ובעבודת ה' ויתקן את מעשיו בתשובה ומעשים טובים, כדי שיזכה למצוא את בת זוגו האמיתית שהיתה עמו למעלה בעולם הנשמות, אבל אם אין בידו זכות הרי הוא מאבד ח"ו את אבידתו כי היא ניתנת לאיש אחר.

פירוד הנשמות בעת ירידתן למטה בבחינת קריעת ים סוף

מעתה יאירו עינינו להבין עומק דברי המהר"ל שמבאר דברי רבי יוחנן: "וקשין לזווגן כקריעת ים סוף" – "כשם שהוא

פלא גדול לקרוע דבר שהוא אחד, כמו הם שהוא אחד וקשה הוא לחלק ולהפרידו לשניים, וכך הוא פלא גדול לחבר שני דברים שהם בעצמם מחולקים". כי מדברי הזוהר הנ"ל: "ולבתר קשין קמי האי דרגא לחברא לון כקדמיתא... ועל דא קשין קמיה כקריעת ים סוף", מבואר שקשה לזווג משום שצריך לזווגן כפי שהיו יחד בעולם הנשמות, אבל אם היה אפשר לזווג לאדם סתם אשה לא היה כל כך קשה לזווגן.

לפי זה יש לומר כי זהו שרמז רבי יוחנן במתק לשונו: "וקשין לזווגן כקריעת ים סוף", פירוש כי כאשר נתבונן בנס של קריעת ים סוף נראה כי היו שם שלשה שלבים, השלב הראשון כאשר כל מי הם היו מאוחדים בקשר אמיץ בל תמוט. השלב השני כאשר נקרע הים לישראל ונפרדו לשני חלקים כמו שכתוב (שמות יד כב): "ויבוא בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם". השלב השלישי כאשר הים חזר שוב לאיתנו הראשון להיות אחד.

כן ממש זיווגו של אדם יש בו שלשה שלבים הללו, השלב הראשון בעולם הנשמות כאשר שתי הנשמות היו מאוחדות. השלב השני כאשר נפרדו זה מזו בירידתם למטה בעולם הזה. השלב השלישי כאשר הם מתחברים שוב יחד בהיותם איש ואשה. וזהו ביאור דברי רבי יוחנן: "וקשין לזווגן כקריעת ים סוף", כי צריך זכות גדול לחברם שוב יחד כפי שהיו תחילה בעולם הנשמות.

וזהו שרמז המהר"ל באמרו: "כשם שהוא פלא גדול לקרוע דבר שהוא אחד, כמו הם שהוא אחד וקשה הוא לחלק ולהפרידו לשניים, וכך הוא פלא גדול לחבר שני דברים שהם בעצמם מחולקים". כי באמת שני הדברים קשורים זה בזה, שהרי בקריעת ים סוף נתחלק דבר אחד שהוא המים לשנים ואחר כך נתחברו שוב כמו שהיו בתחילה, וכן בזיווגו של אדם שהוא חיבור בין שני דברים נפרדים הוא בעצם דבר אחד שנפרד לשנים, שהרי תחילה היו הנשמות ביחד אלא שנפרדו אחר כך ושוב מתחברים.

חטא לה' והיא לא חטאה, אז יעבירוה ממנו ותנתן לטוב ממנו, ולחוטא הלז יותן אשה אשר יקוץ בה...

ועל זיווג הזה שהוא בבוא אל הפועל הזיווג הראשון העליון, אמרו אין מזווגין לאדם אשה אלא לפי מעשיו, כי ישפוט בן אדם אם עומד בצדקו לתת לו בת זוג, או ימצא בו ערות דבר וישלחוה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר, והוא אחרת יקח לו למרק בה עון אשמתו".

"רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת"

לרגל תקופת שמחות הנישואין בכל תפוצות ישראל, הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה מה שמצינו בגמרא (כתובות יז.) בענין עבודת הרקידה לפני הכלה: "רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת", ופירש רש"י: "אתלת - שלש בדין [של הדס] זורק אחת ומקבל אחת". וצריך ביאור מה ראה על ככה לרקד דוקא בשלשה בדי הדס.

לפי האמור יש לומר שנתכוון לעשות בכך פועל דמיון על השמחה הגדולה של החתן והכלה, שמשלימים עתה בנישואיהם את כל שלושת השלבים שעוברים על נשמות איש ואשה, השלב הראשון כאשר היו מחוברים בעולם הנשמות, השלב השני כאשר נפרדו בדרדתם לעולם הזה, ועתה בנישואין נשלם השלב השלישי שמתחברים שוב יחד לבנות בית נאמן בישראל, ויתקיים בהם מקרא שכתוב (קהלת ד יב): "והחוט המשולש לא במהרה ינתק".

יומתק להבין מה שעשה כן דוקא בעת הרקידה, כי פעולת הרקידה היא שאדם מרים את עקבי רגליו למעלה, ואחר כך מורידם למטה בארץ, וכך חוזר חלילה שוב ושוב, ולפי המבואר ביקש לעשות בכך פועל דמיון לנס הגדול של זיווגו של אדם, לכן קפץ כלפי מעלה לרמז על מצב הנשמות של האיש והאשה שהיו תחילה למעלה בעולם הנשמות, ואחר כך ירד למטה לרמז על מה שהורידם הקב"ה כדי שיתייחדו ויתקשרו כאן בארץ.

קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני... לא קשיא הא בזיווג ראשון הא בזיווג שני".

פירוש בזיווג ראשון מכריזים מ' יום קודם יצירת הולד, אבל זיווג שני הוא לפי מעשיו לכן קשה לזווג כקריעת ים סוף. אמנם כבר תמה על כך בעל "עקדת יצחק" (פרשת בראשית מאמר ח), איך יעלה על הדעת כי זיווג הראשון אינו תלוי במעשיו, הלא מקרא מלא דיבר הכתוב (תהלים לב ז): "על זאת יתפלל אליך כל חסיד לעת מצוא", ודרשו בגמרא (ברכות ח.): "לעת מצוא זו אשה", הרי מבואר שכל חסיד צריך להתפלל על זיווגו. ודוחק לומר כי דוד המלך דיבר כאן רק על זיווג שני. זאת ועוד, איזה היגיון יש בכך לומר שזיווג הראשון, אם יזכה אדם לאשה טובה או להיפך ח"ו, אינו תלוי כלל במעשיו של אדם.

אך לפי דברי הזוהר הקדוש מבאר האלשיך כוונת הגמרא, כי זיווג ראשון הוא מה שהקב"ה מזווג את הנשמות של איש ואשה בעולם הנשמות, וזיווג זה אינו לפי מעשיו כי אין מעשה וחשבון של מצוות ומעשים טובים בעולם הנשמות, אלא שכך עלה ברצונו יתברך לזווג את הנשמות מטעם הידוע רק לו. אבל זיווג שני הוא החיבור של האיש והאשה בעולם הזה אחרי שנפרדו בעולם הנשמות, וזיווג זה הוא לפי מעשיו כי צריך שיהיה ראוי לאותו זיווג שהיה מתחילה בשמים, והנה דברי האלשיך בלשון קדשו:

"והנה על ביאור הדברים אלו אשר חשבנו למשפט, הוא מאמר ספר הזוהר כי בכל חתן וכלה יש זיווג ראשון וזיווג שני, והוא כי טרם בואם אל העולם יזווגו ויוכנו מאתו יתברך להיות לאחדים, ויגזור אומר בת פלוני לפלוני, והוא יקרא זווג ראשון, ואז אין דבר מעכב זווגם, כי אין בשום אחד מהם עון אשר חטא.

אך בבואם אל העולם הזה יתפרדו, ואל דעות ה' היודע מי היא בת זוג של כל איש ואיש, וחפץ לזווגם בפועל שהוא הזיווג השני, אז אלקים ישפוט לפי מעשה איש ופקודתו, ואם הוא והיא שלמים במעשיהם ישוב יזווגם, ואם האיש הוא

הנה כי כן הרווחנו להבין דברי ה"אבן עזרא" שמפרש: "ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ, וטעם אלקי השמים ואלקי הארץ במקום הזה, כי בת פלוני לפלוני בארץ מן השמים והוא סוד". פירוש, מה שהשביע אברהם את אליעזר שלא יקח ליצחק אשה מבנות כנען, הוא משום שרצה לקחת לו בת זוג שנשמתה כבר היתה עם נשמת יצחק בשמים.

ולפי זה מבואר הטעם שהזכיר אברהם כאן את הקב"ה בתואר: "אלקי השמים ואלקי הארץ", לרמז בכך שצריך כאן סיוע מהקב"ה בהיותו "אלקי השמים" שחיברם יחד למעלה בשמים, ובהיותו "ואלקי הארץ" שיזווגם יחד גם למטה בארץ. וזהו שסיים ה"אבן עזרא" את דבריו: "והוא סוד", כי כוונתו על דברי הזוהר הקדוש שנשמות איש ואשה למטה כבר היו למעלה יחד בעולם הנשמות, ועתה הם מתחברים שנית בארץ.

כיון שבאנו לידי כך ירווח לנו להבין כוונתו העמוקה של העבד הנאמן, שנתן לרבקה את שתי המתנות עם המשמעות הסותרות "בקע" לעומת "שני צמידים", כי בכך ביקש לרמז לה על המסע הנפלא של נשמות איש ואשה, שהיו תחילה מחוברים בעולם הנשמות, אלא שאחר כך היו בבחינת "בקע" שנבקעו ונפרדו זה מזו, ובהגיע זמן נישואיהם הם שוב מתחבר בבחינת "שני צמידים".

ביאור נפלא של האלשיך הקדוש על ההבדל בין זיווג ראשון לזיווג שני

ועתה בא וראה מה שמצינו ב"רוממות אל" להאלשיך הקדוש על תהלים (מזמור מה), לבאר על פי דברי הזוהר הקדוש מאמר תמוה בגמרא שנתייגעו בו כל המפרשים (סוטה ב.):

"כי הוה פתח ריש לקיש בסוטה אמר הכי, אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו... אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, וקשין לזווג כקריעת ים סוף... איני והא אמר רב יהודה אמר רב, ארבעים יום